

NÉHÁNY MEGJEGYZÉS A SZÖVEGTANI KUTATÁSHOZ

BENCZE LÓRÁNT

Az eddigi szövegtani kutatásokat három csoportba sorolom. Az elsőbe tartoznak azok a kutatások (munkák, tanulmányok), amelyeknek középponti kérdését az *egyed- szövegjelenségek* alkotják, például az anafora, a kohézió stb. A másodikba azok, amelyek a szövegtan *interdiszciplináris* jellegéből következően egy, esetleg több más tudományág bevonásával vizsgálják a szöveget, például a filológia, a retorika, a pszichológia, a szociológia, a bibliai hermeneutika, az irodalmi kritika, a szemiotika, a logika stb. segítségével. A harmadik csoportba azok, amelyek *szövegtípusonként* elemzik a szövegeket, azaz orvos-beteg párbeszédet, politikai megnyilatkozásokat (lásd például „Discourse and Society” Európában, „beszédszöveg és szociokritika” Kanadában), írott szövegeket, társalgások szövegeit elemzik stb. A negyedik csoportba sorolhatók végül a *bevezető (Einführung, Introduction) jellegű művek*, de ezekből kevés van.

Ezek után mi lehetne a jövő útja? Mik legyenek a szövegtan feladatai?

(1) Magyar nyelvű, középiskolás szinten is érthető, tehát bizonyos fokig közérthető *Bevezetés a szövegtanba* megírása, különös tekintettel a magyar nyelv szövegtanára. Egyetemistáknak sem ártana, főként pedig a magyar társadalomnak nem, egy ilyen áttekintés. Sajnos, sok más nyelvészeti és nem nyelvészeti tudományág (stilisztika, grammatika, retorika, jelentéstan, szemiotika stb.) is nélkülözi az effajta „Bevezetést”. Egy ilyen Bevezetést egy év alatt kellene elkészíteni és megjelentetni, hogy el ne avuljon. (Ez ma már pusztán pénzkérdés.) A másodikat ugyenebből öt vagy tíz év múlva már könnyebb lesz megírni ugyanazon vagy más szerzőnek.

(2) Szükségét és igényét érzem továbbá egy *Szövegtani lexikon* elkészítésének. E lexikon elkészítésének alapkövetelményeit a következőkben látom.

a) Legyen általánosan érthető annyira, mint egy nem szaklexikon igényével készült nagylexikon. Ezzel a szövegtan egyrészt biztosítaná, hogy megismerjék és értékeljék (hírnévre és presztízszre tenne szert), másrészt maguknak a szövegtan művelőinek tenne jót, hiszen leülepitné és elmélyítené ismereteiket. Az ilyen ismeretnek sine qua nonja a közérthető megfogalmazás, amely egyúttal hozzá is segíti ehhez a kutatót. (NB. A készülő akadémiai Magyar Nagylexikon egyetlen címszavát ilyen módon megpróbáltam megírni, de olyan keveset fizettek érte, hogy többre nem vállalkoztam.)

b) Következésképpen a címszavak ne legyenek oly módon rövidek és tömörek, mint a nyelvészeti szaklexikonok címszavai.

c) Ne legyen egyetlen szövegtani elméletnek, egyetlen szövegtanos szövegtanának lexikona.

(3) Továbbá jelentős feladatnak tartom a szövegtan vonatkozásában is az utánpótlás, vagyis a magyarországi fiatalok megfelelő számú és színvonalú képzését itthon, Nyugat-Európában és a tengerentúl.

(4) Végül tovább kell folytatni azt a gyűjtő-rendszerező munkát, amelyet a *Szemiotikai szövegtan* kötetei végeznek, és amelyek háttéranyagot is nyújtanak a fenti három feladat megoldásához.

[Ami az én szövegtani kutatásaimat illeti, ahhoz lásd „Élő szónak súlyos volta. Putatív szövegvizsgálati modell és alkalmazásának kísérlete” című tanulmányomat, valamint ennek bibliográfiáját a *Szemiotikai szövegtan* 3. kötetében.]